

Motion till riksdagen 2018/19:2104

av **Ida Karkiainen (S)**

Förutsättningarna för små glesbygdskommuner

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta ett större grepp kring små glesbygdskommuners förutsättningar och utvecklingskraft och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Landsbygdskommittén lyfter fram 23 kommuner i Sverige som har störst utmaningar: Pajala, Övertorneå, Överkalix, Jokkmokk, Arjeplog, Arvidsjaur, Sorsele, Storuman, Malå, Norsjö, Lycksele, Vilhelmina, Dorotea, Åsele, Strömsund, Ragunda, Bräcke, Berg, Härjedalen, Älvdalen, Malung/Sälen, Vansbro, Torsby. Det är välkommet att förutsättningarna för de små kommunerna (befolkningsmässigt) uppmärksammas.

De små kommunerna har – precis som hälften av landets kommuner – en vikande befolkningstillväxt. Utvecklingen från jord- och skogsbrukssamhälle till industrisamhälle samt industrins senare rationaliseringar har lett till att många lämnat landsbygden. Befolkningsminskningen är också ett resultat av att fler dör än föds, arbetsför arbetskraft flyttar, unga kvinnor flyttar och det sker ingen påfyllnad vare sig av födda barn eller inflyttare. Detta är en stor demografisk utmaning som framförallt påverkar kommunens verksamhet gentemot kommunmedborgarna.

Få län har så stora utmaningar som Norrbotten. Det är Sveriges största län och utgör 25 % av Sveriges landyta. Därmed är Norrbotten Europas mest glest befolkade region. Här bor 250 000 människor fördelat på 14 kommuner. Kiruna, Jokkmokk, Gällivare och Arjeplog tillhör de 4 största kommunerna i Sverige. Arjeplogs kommun har landets lägsta befolkningstäthet med 0,23 invånare per km². Som en jämförelse har Sundbybergs kommun 5 496,4 invånare per km².

Få har kunskap om hur verkligheten i en liten glesbygdskommun kan se ut. Alla medborgare, oavsett var du bor i Sverige, har behov av samma grundläggande service – oavsett var du bor. Hemtjänst, vård och omsorg, skola, bibliotek, idrottsanläggningar

och så vidare. Skillnaden är att de små kommunerna har svårt att göra samordningsvinster, och kostnaderna för exempelvis en gymnasieelev blir markant större. Den offentliga verksamheten är sammansatt av personal som får ha en bred palett av arbetsuppgifter och delade tjänster. Att vara specialist blir omöjligt samtidigt som nya uppgifter åläggs från stat, eller region – samtliga med ett gott syfte men sällan med insikten hur det drabbar en liten kommun. Ett exempel är statsbidragets utformning, där de små glesbygdskommunerna sällan mår med att ta del av bidraget om det är baserat på befolkningsunderlaget. Att exempelvis söka medel för att anställa 0,2 fler lärare blir omöjligt. Tröskelvärden skulle kunna vara ett sätt att underlätta för små kommuner att ta del av statsbidragen. Vi behöver även adressera skatteutjämningen och se över möjligheten att införa tröskelvärden där.

En annan utmaning är lagstiftning, däribland tillämpningen av strandskyddslagstiftningen. För att återigen använda Arjeplog som exempel har kommunen 9 573 öar och 8 728 sjöar. Det ger 3 mil strand per invånare. Strandskyddets nuvarande tillämpning hämmar byggnationerna av bostads- och fritidshus och därmed de små kommunernas utvecklingskraft.

Det här är några exempel på vilka utmaningar som en liten kommun möter. Om vi menar allvar med att hela landet ska leva så måste staten ta ett större grepp kring de små kommunernas förutsättningar och utvecklingskraft.

Ida Karkiainen (S)